

BYGGNADS ARBETAREN

5 000 inbrott
på byggen

Sämsta bygget
kan **slippa** böter

Bolag tar över
granskning

TJÄNAR DU MER ÄN DEM?

Topplönerna där du bor - HELA LISTAN

Test: bästa t-tröjan för bygget

Kenneth Petterson
chefredaktör,
ansvarig utgivare
08-728 49 70
070-607 56 97

kenneth.petterson@byggnadsarbetaren.se

Katarina Connheim
allmänreporter,
08-728 49 87
070-627 60 84

katarina.connheim@byggnadsarbetaren.se

Nina Christensen
allmänreporter
webbansvarig
08-728 49 79
070-246 87 06

nina.christensen@byggnadsarbetaren.se

Ingemar Dahlkvist
arbetsrätt, löner
08-728 49 72
070-607 56 91

ingemar.dahlkvist@byggnadsarbetaren.se

Margite Fransson
arbetsmiljö, hälsa
08-728 49 74
070-607 56 89

margite.fransson@byggnadsarbetaren.se

Johan Sjöholm
allmänreporter
08-728 49 73
070-651 62 59

johan.sjoholm@byggnadsarbetaren.se

Anki Sydegård
reportageansvarig
08-728 49 77
070-607 56 87

anki.sydegard@byggnadsarbetaren.se

Omslagsfoto: Anna Simonsson
Korrektur: Michelle Bergman

TS-kontrollerad
upplaga 2006: 130 700

Postadress: 106 32 Stockholm
Besöksadress: Hagag. 2, 4 tr, Sthlm
Adressändring, medlem i Byggnads:
Kontakta din lokala avdelning
Prenumeration: edb, telefon 010-588
48 08 E-post: prenumeration@edb.
com Pris, helår: 297 kr
Annons: Swartling & Wranding Media,
telefon 08-54516067
Repro: Grafit
Tryck: Sörmlands grafiska, Quebecor

LÖNELIGAN

TJÄNAR DU MER ÄN DIN GRANNE?

Byggnadsarbetaren presenterar
högsta lönerna runtom i landet.
På Otto Magnusson i Malmö
(bilden) tjänar de anställda 172:31
i timmen. Det ger en tredjeplats
i Malmö, men skulle innebära en
tjugondeplats i Stockholm.

SID 10-14

ARBETSMILJÖ: SPRÅKPROBLEM ÖKAR FAROR

SID 18-19

Tvåan
i testet.

TEST

RÄTTVIS T-SHIRT BLIR VINNARE

SID 27-29

STÖLDER

5 000 INBROTT PÅ BYGGEN VARJE ÅR

SID 16-17

Stöld-
begärligt

Omstridd granskning läggs i bolag

BYGGNYTT/ För att tydligare skilja granskning och mätning från den ideella verksamheten planerar Byggnads att starta ett granskningsbolag. SID 23

DEBATT SID 6

Förbered för lagstiftning

"Nu är det slut (för den svenska modellen). Sätt i gång och förbered för lagstiftning", skriver Björn Molander.

GREJER & GREPP SID 30

Kvarn tar vara på skräp

Ny gipskvarn presenterades på maskinmässa.

BYGGFOLK SID 34-35

Han fortsatte på bygget efter 65

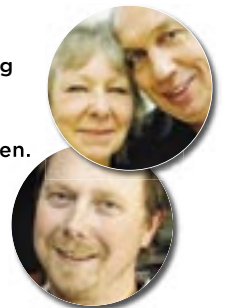
BYGGFOLK SID 32-33

Squaredans - en renare efter jobbet

Snickaren Pelle Strömberg och hans fru Kicki dansar amerikansk folkdans med människor från hela världen.

5 GAMLA FILMER & 5 NYA FILMER SID

Peter räddar gamla filmer

MÖTEN & SÅNT SID 31

SISTA ORDET SID 38

BILDKRYSET SID 39

FRÅGAN

Har vitvaror stulits från byggen där du arbetat?

Mike Coleman, 54 år, snickare, Märsta

– Nej, jag har inte varit med om stölder trots att mikron här på bygget står helt osäkrad. Jag tror inte att det är byggnadsarbetare som stjäl. Jag var med om en renovering på Systemet, vi gick igenom lagret, och just den månaden var det mindre svinn än någonsin där.

Sune Sundqvist, 40 år, snickare, Skellefteå

– Jag minns någon skröna långt tillbaka i tiden om stulna vitvaror. Jag tror inte ens att det var sant. Nu för tiden kommer grejerna under tak fort så det är inget problem. I alla fall inte här uppe i norr där vi är ärliga.

Niclas Andersson, 39 år, plåtslagare, Norrköping

– Ja, jag har varit med om att kyl och fryser försvunnit under fikarasten. Det måste ha varit folk som har vetat om att leveranserna kommit. Det behövs kanske rastvakter på byggena.

Lagstiftning nya svenska modellen

● Nu får banne mig facken finna sig i ändrade omständigheter och börja göra något.

Få vet något om den arbetsmarknadsmodell vi är helt ensamma om. Den förra modellen gjorde att arbetsgivaren i Ådalen 1931 kallade in militär, som sköt ett halvdussin strejkande och satte några i fängelse.

Metoden gjorde att regeringen föll, det var kaos på arbetsmarknaden tills Knut Wallenberg 1938 kallade parterna till Saltsjöbaden och grunden lades till "den svenska modellen" med avtal om allt. Ett oerhört lyckat system, då arbetaren hade samma villkor var han helst sökte jobb, och arbetsgivaren hade en förutsägbar, strejkfri period till nästa avtalsförhandling.

Nu är det slut!
Sätt i gång och förbered för lagstiftning. Kolla upp med EU-

Den 14 december 1938. Saltsjöbadsavtalet skrivs på av LO:s ordförande August Lundberg (t v) och SAF:s ordförande Sigfrid Edström.

facken, danska facket med flera och förbered för lagar i stället för våra avtal.

Ensamma är vi alldeles för små. Sveriges arbetare är inte fler än invånarna i en europeisk storstad.

Annars står vi där med byx-

orna nere i försvarsposition när arbetarfientliga centerpartiets Fredrik Federley och Maud Olofsson om cirka två år lägger ett färdigt förslag på bordet. Skärp er.

BJÖRN MOLANDER
ÖREBRO

Den gamla modellen duger fortfarande

● Har du tänkt på vad som händer när det är lag i stället för avtal? Jo, med lag så har vi överlåtit åt regeringen att bestämma och stifta lagar som det passar, beroende på vem som sitter vid makten. Nej kamrater, håll fast

vid kollektivavtalet och utveckla det i stället. Ta också över a-kassan och sjukkassan så slipper politikerna att fingra stup i ett med dem. Och nu ska ingen vara så dum och teckna flerårsavtal, utan ett år i taget så länge alli-

ansen sitter vid makten, för då har arbetaren möjlighet och rätta till det nästa år i stället för om tre år. Hoppas att förhandlarna är vakna i denna situation som råder i Sverige.

S-O

Facket blir vad vi gör det till

● Har sedan jag började jobba fackligt hört många gånger "vad fan håller facket på med?", "vad gör facket åt detta" osv.

Men detta vittnar om den så kallade okunskapen, det är synd att inte alla byggnadsarbetare begriper att det är vi alla som är facket.

Utan oss alla medlemmar står ombudsmännen sig slätt.

Utan att vi alla står bakom och stöttar mot dessa stora byggjät-

tar, som med stöttning ifrån denna ljusskygga regering vi har nu, som vill att vi arbetare står med hatten i näven, ber och trugar om jobb.

Konkurrerar med att jobba för mindre lön om det skulle behövas, då kommer vi väl se dom hjula runt riksdagshuset.

Nä, nu grabbar och tjejer ute i byggsvängen, upp till kamp mot dessa orättvisor som finns.

Upp till kamp för att vi får ha

vårt kollektivavtal kvar orubbat, helst bättre. Jag vill ha omval och en ny regering.

H A
BYGGNADSMEDLEM
& MB-GUBBE

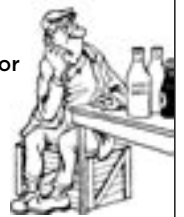

TYCK DIREKT PÅ NÄTET!

På vår hemsida kan du publicera insändare direkt. Gå in på www.byggnadsarbetaren.se.

BODTOMTEN

– Nu när det är slut med Robinson-såpor och Persson-intervjuer är det väl ute med mobbing i tv...

SKRIV TILL OSS - VI BJUDER PÅ PORTOT!

Adressen är Byggnadsarbetaren, Svarspost 110455302, 110 19 Stockholm. Du behöver inte sätta på något frimärke. Ring 08-728 49 00. Faxe 08-728 49 80. E-posta redaktionen@byggnadsarbetaren.se

Glöm inte uppge namn, adress och telefonnr (som hemlighålls mellan dig och redaktionen om du använder signatur).

När orden inte räcker till

Sedan förra numret av tidningen Byggnadsarbetaren nådde er läsare har ytterligare en byggnadsarbetare fått sätta livet till på jobbet. Det hände i Oslo den 23 mars. En man i 50-årsåldern från Värmland omkom när han störtade sju våningar på ett bygge. Enligt uppgifter i norska tidningar höll han på att lägga in ett rör när han ställde sig på en lös bjälke och föll ner i ett schakt.

Under 2006 omkom ett tiotal personer på byggen i Sverige.

I hur många andra branscher skulle det accepteras att människor offrar livet på jobbet? Och då räknar vi inte trafikolyckor som inträffar i, eller på väg till eller från, jobbet.

”I hur många andra branscher skulle accepteras att människor offrar livet på jobbet?”

Exakt hur Oslo-olyckan gått till, och vem som har ansvaret, lär vi få veta genom norska myndigheter. Mellan broderfolken är språket heller knappast något problem.

Svårare är det med det polska språket, åtminstone i Sverige. Polska, och andra utländska, byggnadsarbetare vet inte vad som gäller och inte vad de kan kräva. Kommunikationen med uppdragsgivaren – vanligtvis svenska byggföretag eller byggherrar – fungerar inte. Det vi-

sar den stora undersökning som tidningen Byggnadsarbetaren gjort bland Byggnads regionala skyddsombud.

Svenska beställare måste helt enkelt ta ett större ansvar för de utländska arbetarnas säkerhet. Det menar flera inspektörer vid svenska Arbetsmiljöverket. Men just språkproblemen gör det svårare att ställa krav.

Läs mer om detta på sidorna 18-19.

Gästarbetare på byggen möter vi i de flesta länder. Det flerspråkiga Schweiz, till exempel, är ett land med lång tradition av att ”importera” byggnadsarbetare.

I vissa regioner är bortemot 90 procent av byggnadsarbetarna gästarbetare som vistas i landet under en begränsad tid.

Där talas vanligtvis italienska på bygget medan byggritningarna är på tyska. Där krävs i vissa fall en lagbas på var fjärde man – och orsaken är just språket: lagbasen blir först och främst tolk.

Nästa tidning kommer den 26 april.

KENNETH PETTERSON
CHEFREDAKTÖR

FORA AB

TILL VEM? PLÅTSLAGAREN PETER HJELM, 37 år, från Dalarna

VARFÖR? Han VILL RÄDDA GAMLA DOKUMENTÄRFILMER genom att samla in pengar för att finansiera överföring till dvd

"FILMER OM GAMLA MILJÖER HAR ALLTID FASCINERAT MIG"

1 Hur kom det sig att du blev så engagerad i att rädda gamla filmer?

– Jag fixade hängrännor och tak hemma hos Pers Göran Olsson som jobbar med att föra över filmerna till dvd och blev intresserad. Filmer om gamla miljöer har alltid fascinerat mig.

2 Varför är det så bråttom med att digitalisera?

– Problemet är att gamla smalfilmer inte håller hur länge som helst, de går sönder till slut. Dalarnas museum har 25 000 filmer arkiverade, men har inte pengar till att digitalisera.

3 Vem kan vara intresserad av att titta på gamla filmer?

– Ja, det kan man undra. De flesta tycker nog att det är kul att titta på gamla kort och se hur det var förr. En film är ännu bättre.

4 Du har lyckats samla in ganska mycket pengar, eller hur?

– Den film vi först vill rädda heter "Från dalafjäll, Siljansbygd och bergslag" från 1953. När jag ringde runt till folk i branschen fick jag in 20 000, sedan har Dalarnas museum bidragit med 48 000, och nu har Lions meddelat att man kommer att betala hela produktionen.

5 Du säljer filmer själv också.

– Dels säljs filmerna på museet, men det finns flera försäljningsställen. Men alla pengar går tillbaka till filmproduktionen, så att fler filmer kan räddas.

Plåtslagaren Peter Hjelm samlar ihop pengar för att rädda gamla dokumentärfilmer från Dalarna.

FRÄCKISEN

Den nygifta bruden höll på att förklara för sin väninna hur hon hade börjat lära sin make hur man skulle bete sig i umgängeslivet, när han plötsligt kom in och sade: "Älskling, kom nu så knullar vi!" Häpet såg väninnan hur mannen bar i väg sin hustru till sovrummet.

En stund senare kom kvinnan tillbaka och förklarade: "Förstår du vad jag menar? För en vecka sen skulle han bara släpat i väg mig utan att säga något!"

1 Vilka moderna filmer gillar du att se?

– Jag tycker om komedier, vet inte riktigt varför, men det är lättamt. Sen gillar jag deckare.

2 Vilken är din favorit-skådis?

– Oj, det var svårt. Jim Carrey är nog den jag kan komma på.

3 Vilken är din senaste film, på dvd eller bio?

– Såg en Beckfilm, den senaste, den om advokaten. Tyvärr tycker jag att Beckfilmerna blivit sämre med åren. De kommer lite för tätt och kvaliteten har blivit sämre. Men den var ändå rätt ok.

4 Nästa film du skulle vilja se?

– Ha, ser fram emot nästa Beck...

5 Har du själv varit med i någon film?

– Nej, absolut inte. Att agera i en film, nej tack, det är inget för mig, he he.

NINA CHRISTENSEN

TJÄNAR DU MER ÄN DIN GRANNE?

Här presenterar Byggnadsarbetaren firmorna runt om i Sverige där byggnadsarbetare tjänar bäst. Det är bara att jämföra: tjänar du mer än grannen? Den goda byggkonjunkturen har jämnat ut lönenivån över landet. I dag är lönen högre på många platser, men inte överallt.

TEXT CENNETH NIKLASSON FOTO ANDERS HANSSON OCH ANNA SIMONSSON

Under de första åren på 2000-talet dominerade Byggnads avdelningar i Stockholm och Linköping lönetoppen. Där har flest företag under åren haft en hög lön och skillnaden jämfört med många andra områden i landet har varit förhållandevis stor. Men under det senaste året har den goda byggkonjunkturen pumpat upp temperaturen i byggbranschen, vilket resulterat i att lönenivån har spridit sig ut över landet. Under 2006 lyckades byggnadsarbetare på alltför många företag i stora områden av södra delen av landet få upp lönenivån.

Stockholmslönerna är generellt sett fortfarande högst, men konkurrensen har hårdnat. Linköping, som brukar ligga högt, har till exempel passerats av flera avdelningar.

Den främsta anledningen till uppgången är naturligtvis byggkonjunkturen. Nivåerna pressas upp över hela linjen och det gäller allt från anbuden på jobben, företagens vinster och byggnadsarbetarnas löner. Alla vill vara med och dela på kakan.

Men ännu har löneuppgången inte nått hela landet. I de så kallade skogslänen och i vissa avdelningar söderut har konjunkturen inte haft någon större effekt. På vissa orter ligger lönetopparna i de olika avdelningarna 20 till 30 kronor lägre per timme jämfört med lönerna i Stockholm. Det motsvarar en skillnad på ungefär 5 000 kronor per månad. Men trots allt finns det ljusglimtar även på dessa platser. Det gäller främst de större städerna längs norrlandskusten där det byggs förhållandevis många bostäder. En annan faktor som i regel driver upp lönerna är storbyggen och inte sällan finns de i just dessa områden. Ett tydligt exempel där är utan tvekan LKAB:s bygge i Kiruna där byggnadsarbetarna på NCC snittade 186:68 kronor per timme under förra året. Smittofaktorn till övriga branschen i området har hittills varit svag och på de flesta andra bolagen i Norrbotten är löneläget väsentligt lägre. Värst är det för dem som jobbar på Icehotel, de kunde under förra året kvittera ut den iskalla lönen 113:19 kronor per timme. ●

MALMÖ

1	Bravida	177:57	Prestation
2	R&M Isenta	176:41	Prest./Tid
3	Otto Magnusson	172:31	Prestation
4	YIT	170:09	Prest./Tid
5	Veidekke	169:75	Prestation
6	NIMAB Entre.	169:29	Prestation
7	Interoc	167:29	Prestation
8	Byggmästarn i Skåne	166:55	Prestation
9	Rotab Bygg	166:30	Prestation
10	Hercules Grundläggning	165:14	Tidlön
11	JM	164:47	Prestation
12	Peab Grundläggning	162:24	Prestation
13	Mark, Väg o Bygg	162:11	Prestation
14	NCC	160:73	Prestation
15	Byggcompagniet	159:70	Prestation
16	Skanska	159:30	Prestation

KRISTIANSTAD

1	Bravida	162:57	P/T
2	Skanska	160:37	P
3	LB-Hus	155:80	P
4	Thage Andersson Bygg	153:63	P
5	NCC	152:77	P
6	NVS	146:43	P/T
7	Skooghs Byggnads	145:99	P
8	Malmberg Borrning	145:08	T

SYDOST

1	John Svensson Bygg	161:16	P
2	Blekinge Rot	158:51	P
3	Ohlssons Rör	156:52	P/T
4	YIT	155:36	P/T
5	NCC	152:83	P
6	Peab	151:07	P
7	Skanska	150:21	P
8	NCC	147:40	T
9	NVS	147:23	P/T
10	Värends Entre.	143:41	T

HELSINGBORG

1	Bravida	194:62	P
2	Tage & Söner Bygg	177:26	P
3	JM	172:88	P
4	Byggmästarn i Skåne	162:56	P
5	Mark, Väg o Bygg	161:39	P
6	Bravida Prenad	159:93	P/T
7	Garantirör	158:98	P/T
8	Skanska	156:85	P
9	YIT	156:70	P/T
10	Peab	156:63	P
11	Flytgolv i Landskrona	156:11	T

På ombyggnaden av Alnarp slott utanför Malmö har det ännu inte varit någon avstämning. Men lönen förväntas hamna någonstans mellan 190 och 200 kronor i timmen för Roger Öberg, Magnus Andersson och kollegerna på byggföretaget Otto Magnusson. Området kring Malmö och Lund har under senaste året lyft lönerna ytterligare. Förtjänsten i området har legat relativt högt ända sedan Öresundsbron byggdes och lönerna fick ett uppsving.

BYGGNADS-
ARBETAREN
TIPSAR

7

STEG SOM HÖJER DIN LÖN

1 En stark byggkonjunktur

2 Stora byggprojekt driver upp lönenivån

3 Jobba på ackord

4 Flytta till områden med högre lönenivå

5 Bra förhandlingssteknik

6 Sammanhållning inom laget

7 En bra egen arbetsinsats

BYGG 6:AN VÄST

1	Jubels Golv	173:88	P
2	Bravida	172:64	P
3	Oden Anläggningsen.	170:88	P
4	Asplunds Bygg	165:74	P
5	Radiator VVS	162:44	P/T
6	Nyhammar Väst	161:99	P/T
7	Västgötarör	161:87	P/T
8	Veidekke	159:76	P
9	Tuve Bygg	158:82	P
10	Peab	157:98	P
11	NCC	155:91	P

LUND

1	Bravida	182:62	P
2	JM	176:28	P
3	VECRO	174:90	P
4	Vägverket Produktion	171:07	T
5	N-E Persson Byggn.	170:38	P
6	Thage Andersson Bygg	168:62	P
7	YIT	166:73	P/T
8	NIMAB	165:25	P
9	Byggmästarn i Skåne	164:14	P
10	Peab	162:04	P
11	Veidekke	160:18	P
12	NCC	159:70	P
13	Skanska	156:89	P

NORRKÖPING

1	Finspångs Brunnsborrning	170:20	T
2	NCC	165:51	P
3	Skanska	162:92	P
4	Wirström & Månsson Rör	162:80	P/T
5	Peab	160:03	P
6	NOKON Byggnads	158:18	P
7	YIT	154:86	P/T
8	Ellipsen Bygg	154:35	T
9	Bravida	152:26	P/T
10	R&M Isenta	152:15	P/T
11	Åby Fasad	151:89	T
12	Peab	150:85	T

KALMAR

1	NVS	166:58	P
2	OG Ohlsson Byggn.	163:53	P
3	YIT	157:72	P/T
4	Mörebyggen	156:71	P
5	Peab	156:70	P
6	Skanska	152:77	P
7	Stensö VVS	151:00	P/T
8	NCC	149:65	P
9	LR Installation	149:26	P/T
10	Peab	148:55	P

MÄLARDALEN

1	Västerås Rörtjänst	174:32	P/T
2	Ångström & Mellgren	162:65	P
3	YIT	160:15	P/T
4	Infjärdens Värme	159:02	P/T

STOCKHOLM

1	Golv 2000	199:92	Prestation
2	Interoc	197:99	Prestation
3	TKI Teknikinstall.	197:32	Prest./Tid
4	JM	189:74	Tidlön
5	Mälär-rör Installation	189:34	Prest./Tid
6	Sandbäckens Rör	185:62	Prest./Tid
7	Våtrumsteknik i Skand.	181:18	Prest./Tid
8	VVS-Metoder Redotem	180:01	Prest./Tid
9	Hed Fasad	179:46	Prestation
10	Valbo Fasad Entre.	179:03	Prestation
11	Bygg R1	178:17	Prestation
12	Sörmlands Plattsätt.	176:77	Tidlön
13	JM Inredning	175:46	Prestation
14	JM Stombyggnad	174:29	Prestation
15	Kumla Fasadteam	174:19	Prestation
16	A-Sprinkler	174:15	Prest./Tid
17	NCC	173:69	Prestation
18	Mälär Sprinkler	172:96	Prest./Tid.
19	Veidekke Anlägg.	172:34	Prestation
20	Sv. Entre. i Mälardalen	171:64	Prestation
21	Rörcompaniet i Sollentuna	171:57	Prest./Tid.
22	Peab Bostad	171:44	Prestation
23	Oden Anläggningsen.	171:03	Prestation
24	Åke Sundvall Byggnads	170:79	Prestation
25	Veidekke Bygg	170:77	Prestation

5	HMB Construction	158:93	P
6	NCC	158:04	P
7	Peab	157:90	P
8	Bravida	156:96	P/T
9	MJP Bygg	156:45	P
10	Oppunda VVS	154:61	P/T

GÖTEBORG

1	Tommy Byggare	179:55	P
2	YIT	176:13	P
3	Bravida	174:44	P/T
4	InstallationsBolaget Gbg	172:83	P/T
5	Sätilla Bygg	170:04	P
6	Protective System Sv.	167:88	T
7	JM	167:20	T
8	Gamlestadens Rör	167:00	P/T
9	Ge-Sprinkler	164:82	P/T
10	Kungälv's Rörläggari	164:70	P
11	Veidekke	163:66	P
12	H A Bygg Entre.	162:95	T
13	Tuve Betongbyggen	162:95	P
14	NVS	161:17	P/T

BORÅS

1	Tommy Byggare	163:35	P
2	Peab	159:43	P
3	Wäst-Bygg	156:89	T
4	Tage & Söner	156:40	P
5	Fristads Rör & El	156:12	P/T

På ett kontorsbygge på Mäster Samuelsgatan i Stockholm tjänar rörmontörerna på Sandbäckens Rör hittills 175 kronor i timmen. Jobbet har precis kommit i gång så nivån för kollegerna Mikael Hägerström och Göran Molander kommer att stiga.

6	Wäst-Bygg	153:91	P
7	Rydler's Bygg	151:20	P
8	Alingsås Takläggning	150:00	P
9	Byggteamet i Ulricehamn	147:90	T
10	Skanska	146:68	P

ÖREBRO

1	Peab	159:87	P
2	Nybyggarna i Nerike	158:58	P
3	Moelven Eurowand	156:32	T
4	Radiator VVS	156:31	P/T
5	YIT	155:84	P/T
6	Puts & Tegel i Örebro	151:07	T
7	NCC	150:46	P
8	Asplunds Bygg	150:00	P
9	Skanska	149:83	P
10	Bravida	149:11	P/T

SUNDSVALL-ÅDALEN

1	Lennart Eriksson Bygg	163:56	P
2	YIT	160:65	P/T
3	Byggspecialister. Hold.	159:88	P
4	Cellpipe	155:06	P/T
5	NCC	151:45	P
6	Rekab Entre.	151:03	P
7	Peab	150:23	P
8	Ellextre Entre.	147:10	P
9	Sundsvalls Värme & San.	146:19	P/T

10	Sundsvalls Rörteknik	143:54	P/T
----	----------------------	--------	-----

JÖNKÖPING

1	Peab	167:39	P
2	Miljöhallen Golv	163:10	P
3	Asplunds Bygg	161:03	P
4	Skanska	159:44	P
5	Nässjö Bygg	157:90	P
6	NVS	157:81	P/T
7	Gisle Bygg	155:43	P
8	YIT	155:33	P/T
9	NCC	155:11	P
10	Peab	152:41	T
11	Bankeryds Rör	151:62	P/T

HALMSTAD

1	Tage & Söner	168:13	P
2	Autotank Halmstad	166:74	P/T
3	Falkenberg Rör	164:92	P/T
4	Wäst-Bygg Entre.	164:08	P
5	Garantirör	162:07	P/T
6	S-K Bygg	161:80	P
7	Oscar Hanson VVS	160:03	P./T
8	Bygg Bröderna	159:52	P
9	ByggSjögren	158:05	P
10	Bravida	155:66	P./T

LULEÅ

1	H Ö Allbygg	171:24	P
2	Bravida	170:89	P/T
3	Nåiden Bygg	166:68	P

4	Bengt Johansson Rör	166:31	P/T
5	NCC	162:71	P
6	Peab	162:31	P
7	Gällivare Rör	157:32	P/T
8	YIT	155:97	P/T
9	Luleå Industrimont.	155:96	T

UPPLAND

1	BBM i Uppsala	189:06	P
2	Veidekke	170:67	P
3	J F Jansson Rör	169:02	P
4	Radiator VVS	165:64	P/T
5	JM	165:21	P
6	Skanska	164:36	P
7	NCC	162:87	P
8	Peab	161:55	P
9	HMB Construction	159:49	P
10	YIT	158:79	P/T
11	Thomas & Kenth Bygg	157:38	T

GÄSTRIKLAND

1	HSB Gävle	155:70	T
2	Skanska	154:39	P
3	HMB Construction	153:80	P
4	Prosystem	153:26	P/T
5	Gävle Rörteam	152:06	P/T
6	YIT	151:08	P/T
7	Bertils Rörteknik	146:50	P/T
8	Skanska	146:33	T
9	Peab	142:92	T
10	Eriksson VVS i Gävle	142:36	P/T

Fredrik Andersson på Sandbäckens Rör i Stockholm.

Roger Öberg och Magnus Andersson på Otto Magnusson i Malmö.

SÅ GJORDE VI

Tabellerna visar de högsta lönerna i respektive avdelning. Lönen som redovisas är den genomsnittliga förtjänsten för yrkesarbetarna på företagen. Prestationslön och tidlön redovisas var för sig. För att vara aktuell för listan så måste företaget ha minst 15 000 arbetstimmar per år i respektive löneform, vilket motsvarar ungefär nio byggnadsarbetare som jobbar heltid. Lönen som redovisas är den så kallade normerad lön. I verkligheten ligger lönenivån något högre för dem som är fullbetalda. Siffrorna bygger på uppgifter från Byggnadsutredningsenhet.

HÄLSINGLAND

1	Skanska	158:59	P
2	Cellpipe	156:31	P/T
3	YIT	156:28	P/T
4	SIMEK Rör	143:70	P/T
5	Skanska	141:63	T
6	NCC	137:98	T
7	Johansson & Karlsson	137:56	T
8	Peab	135:03	T

VÄRMLAND

1	Västgötarör Projekt	181:85	P/T
2	BBM i Karlstad	169:37	P
3	Värmlandsborr	167:02	T
4	Höjdens Brunnsbörning	163:85	T
5	LG Contracting	162:54	P/T
6	Skanska	156:28	P
7	Peab	151:96	P
8	NCC	150:71	P
9	R&M Isenta	150:42	P/T
10	Kynningsrud Kran	149:22	T

DALARNA

1	HMB Construction	158:59	P
2	VVS Montage i Dalarna	155:53	P/T
3	BBM i Dalarna	155:04	T
4	Skanska	154:80	P
5	Peab	153:93	P
6	Nils Skoglund	153:48	P
7	Byggtrio i Borlänge	152:20	T
8	YIT	150:89	P/T
9	Skanska	150:59	T
10	Radiator VVS	148:03	P/T
11	Tunabygdens VVS-Install.	146:02	P/T

ÖRNSKÖLDSVIK

1	YIT	179:46	P/T
2	NCC	162:98	P
3	NCC	156:88	T
4	Peab	152:99	P
5	R&M Isenta	147:88	P/T
6	Peab	143:76	T
7	Bravida	143:48	P/T
8	Piab Plåt & Isolering	138:39	P/T
9	Skanska	138:56	T
10	Curt Petterssons Värme	137:10	P/T

PITEÅ

1	Bravida	168:37	P/T
2	Skanska	167:82	P
3	Peab	164:92	P
4	BD Bygg	164:04	P
5	YIT	160:15	P/T
6	Piteå Svets & Maskin	159:54	P/T
7	NVS	156:62	P/T
8	Hellströms Bygg	154:90	P
9	NCC	154:03	P
10	Andreas Samuel Bygg	148:07	T

LINKÖPING

1	Bravida	178:04	P
2	Egirs Bygg	177:89	P
3	Åhlin & Ekeroth	173:00	P
4	Sandbäckens Rör	171:41	P/T
5	NCC	170:24	P
6	Miljöbyggar. Entr.	170:14	P
7	Peab	169:55	P
8	NS Norisol	166:62	P/T
9	Skanska	165:47	P
10	Wirström & Månsson Rör	164:32	P/T

UMEÅ

1	NCC	176:61	P
2	BL-Interiör	171:34	P
3	OF Bygg	169:72	T
4	Peab	169:32	P
5	OF Bygg	168:44	P
6	Rekab Entreprenad	165:63	P
7	YIT	161:57	P/T
8	Sävar Energitjänst	160:35	P/T
9	Bravida	156:65	P/T
10	Umeå Entreprenad	156:57	T

JÄMTLAND-HÄRJEDALEN

1	YIT	154:53	P/T
2	Trångsvikens Bygg	154:12	P
3	Skanska	145:97	P
4	Attacus Bygg	144:73	P
5	Peab	142:82	T
6	NCC	141:03	P
7	Peab	141:01	P
8	Attacus Bygg	137:61	T
9	Attacus rör & Energi	136:98	P/T
10	Skanska	132:67	T

KALIX

1	S A Englund	156:05	P
2	Norrbottnens Industrirör	148:14	P/T
3	Haparanda Bygg & Entre.	145:65	T
4	JBS - Ställningar	137:07	T
5	H Ö Allbygg	134:71	T
6	Rörteknik Lindvall&And.	132:81	P/T

KIRUNA

1	NCC	186:68	P
2	Peab	171:71	P
3	NCC	160:74	T
4	Bravida	160:22	P/T
5	YIT	151:28	P/T
6	ER-Bygg Entre.	150:37	T
7	Peab	137:52	T
8	Bergnäset Ställ.	130:77	T
9	Icehotel	113:19	T

TJUVARNA FÖRSVANN MED SPISAR OCH GOLV

Varje år sker nästan 5 000 inbrott på svenska byggen. Vitvaror är ett av de mest begärliga bytena. Något som snickarna på LB Hus bygge i Bålsta fått lära sig den hårda vägen.

TEXT JOHAN SJÖHOLM FOTO ANDERS LINDH

Tjuvarna kom på lucianatten.

De hade brutit sig in genom fönstren, men det var inte så stölden upptäcktes. En av arbetarna såg att dörren till den ena lägenheten var öppen, men inte skadad. Det berodde på att dörren varit flyktväg. Med sig tog tjuvarna nio spishällar till ett värde av 45 000 kronor, plus ett stort antal buntar parkett.

Snickaren Janne Asplund på LB Hus blev inte särskilt upprörd när det hände. Han hade varit på bostadsrättsbygget ute i Bålsta ett tag. Det här var andra gången tjuvarna hälsade på. Några veckor tidigare hade de stulit fyra värmepumpar värda nästan 200 000 kronor.

– Man är så luttrad, man orkar inte bry sig. Allt man säger är 'jaså, nu igen', säger Janne, drygt tre månader senare.

Arbetsplatsen i Bålsta utanför Stockholm, där Janne Asplund arbetar, är knappast unik. Varje år sker nästan 5 000 inbrott på svenska byggen. Exakt hur stora värden som försvinner vet ingen, men att det rör sig om hundratals

miljoner är ingen djärv uppskattning.

Just spishällar och andra vitvaror hör till de mest populära stöldgodsen. Visserligen är de ofta ganska otympliga att stjäla, å andra sidan är de lätta att sälja och dessutom svåra för polisen att spåra. Vitvaror har inga unika id-nummer, så som en del andra kapitalvaror har. Köpare är ofta människor som inte tillhör den kriminella världen.

– Det är på den vanliga marknaden som pengarna finns. Ofta registrerar tjuvarna tillfälliga bolag för att kunna sälja stöldgodset. Det låga priset förklaras med att det är ett parti ur ett konkursbo eller liknande. Kunderna är inte så benägna att ställa frågor, säger Linda Källman, expert på stölder och häleri vid Brottsförebyggande rådet.

Faktiskt är det så att antalet anmälda byggstölder minskar. I fjol anmäldes nästan tusen färre byggstölder jämfört med år 2000. Men det är en bild som går på tvärs mot den verklighet som Janne Asplund och hans arbetskamrater i Bålsta känner igen.

Snickaren Kent Brindfelt har en teori om varför de upplever en ökning trots att statistiken talar emot:

– Kanske är det så att de stora firmorna på de stora byggena har lättare att skydda sig. Vitvaror kommer inte förrän alldeles i slutet av byggtiden och så där. Och då kanske tjuvarna går över till oss mindre, då får vi fler stölder, säger han.

Efter inbrott nummer två valde platsledningen att larma hela bygget. Numera sitter kameror och rörelsedetektorer lite varstans i de snart inflyttningsklara lägenheterna. Snickaren Torbjörn

Karlsson minns hur det var på 1960-talet när han som nybakad lärling kom ut på byggena:

– Man lämnade verktygen där man stod och de fick ligga kvar tills man kom tillbaka. Dörrarna låste man inte heller.

Sedan säger han lite funderamt:

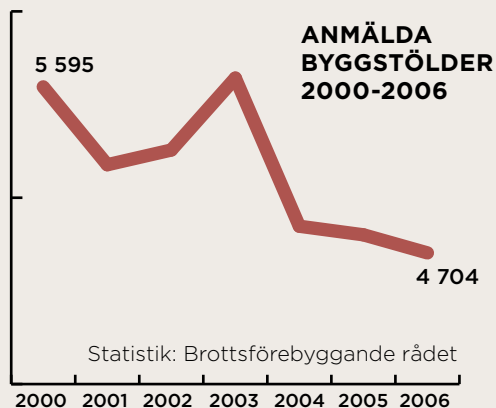
– De som gör inbrotten verkar ändå vara riktigt folk som kan arbeta. De klättrade upp på övervåningen och bar ner all parkett som vi haft så mycket jobb med att bära upp. Tänk att springa omkring på nätterna och bära parkett. Det är jobbigt nog att göra det på dagarna. ●

Tomt så in i bänken. Den här synen mötte LB Hus-snickaren Kent Brindfelt och hans jobbkompisar i vint-ras. Kök länsade på sina nyinstallerade spishällar.

DÄRFÖR MINSKAR STÖLDANMÄLNINGARNA

De stora byggföretagen blir allt bättre på att hantera stöldbegärligt gods. Till stora nybyggen levereras i regel inga vitvaror förrän alldeles före besiktningen och installeras då med en gång på sina givna platser. Det vittnar bland andra Svante Hagman om, regionchef på NCC i Stockholm och Mälardalen. Ökad bevakning i form av larm, kameror och väktare kan också spela in. När det gäller statistik över brottsanmälningar får man heller aldrig bortse från risken att folk struntar i att anmäla stölder. Mörkertalet kan vara stort.

DET HÄR STJÄLS PÅ BYGGET:

Vitvaror: spisar, mikro-vågsugnar

Badum: blandare, toalett-stolar

Redskap: hand-maskiner

Övrigt: diesel, koppar

SPRÅKPROBLEM SKAPAR FAROR PÅ BYGGGET

Språkproblem leder till dålig arbetsmiljö för utländska arbetare. Arbetarna vet inte vad de kan kräva, och ingen berättar vad som gäller, visar Byggnadsarbetarens undersökning.

TEXT NINA CHRISTENSEN FOTO GUNNO RASK

Utländska arbetare känner inte till vilka arbetsmiljöregler som gäller på svenska byggen. De är beroende av att svenska företag och beställare tar ansvar, och delar med sig av sin kunskap. Men kommunikationen fungerar inte, visar en enkätundersökning som Byggnadsarbetaren gjort bland Byggnads regionala skyddsombud runt om i Sverige. Skyddsombuden gjorde under 2005 och 2006 sammanlagt cirka 3 500 arbetsplatsbesök på arbetsplatser där det fanns utländsk arbetskraft.

Skyddsombuden pekar på en rad situationer där språket är en säkerhetsrisk. Några exempel är radiokommunikation, krankörning, koppling av last, signalering, skyltningar på svenska. Exempelen är många:

”Krankillen skulle sänka ner tankar och cisterner. Han skulle fira ner materielen där man inte hade sikt. Killen som skulle dirigera kunde nästan bara polska, och något enstaka ord engelska. De förstod inte varandra och ändå var de tvungna att göra lyften.” skriver skyddsombudet i Värmland.

”Svenska arbetare har inte kunnat prata med arbetare som byggt ställningar vilket inneburit att ställningen inte uppfyllt kraven på hur en säker ställning ska vara”, skriver skyddsombudet i Borås.

”Arbetarna har talat lettiska och polska, men byggherren som talar ett annat språk har inte kunnat ge dem instruktioner”, skriver skyddsombudet i Örebro.

Enligt EU:s regler ska utländska företag som tar uppdrag i Sverige följa svenska arbetsmiljölagar. Svenska regler säger att det är viktigt att arbetarna själva får ta del av arbetsmiljöplanen. Saknas en så-

dan på bygget, riskerar den ansvarige åtal. Men endast en av hundra arbetsplatser, har arbetsmiljöplaner översatta till byggnadsarbetarnas språk, visar enkäten bland skyddsombuden. Enkla säkerhetsregler och ordningsregler på arbetarnas språk saknas också på de allra flesta byggen, enligt undersökningen.

”Vi har besökt ett 40-tal byggen (med utländsk arbetskraft, reds anm), endast ett hade regelverket anslaget på arbetsplatsen på arbetarnas språk”, skriver det regionala skyddsombudet i Lund.

Den samordningsansvarige har en viktig uppgift när det finns flera utländska entreprenörer på bygget. Men en försvinnande liten andel beställare och samordningsansvariga, har gjort riskinventeringar när det gäller kommunikationen. På endast fem arbetsplatser, hade den samordningsansvarige beskrivit hur man ska undvika de faror som uppstår när det finns många olika språk på bygget. Det är mindre än en procent av de besökta arbetsplatserna med utländsk arbetskraft.

Några få industribyggen och infrastrukturprojekt avviker från mönstret. Det handlar oftast om byggen där offentliga sektorn är beställare. Här vill beställaren inlemma utländska entreprenörer i det svenska systemet och ambitionen är att arbetsmiljön ska hålla en hög standard.

Ett av de goda exemplen är LKAB, enligt skyddsombudet i Kiruna:

”På LKAB finns en väl fungerande skyddsorganisation med skyddsronder. Då påtalas brister och risker och här är de utländska företagen alltid med. Kraven är stenhårda på alla entreprenörer, både svenska och utländska”. ●

Utländska byggnadsarbetare har farligare arbetsmiljö än sina svenska kolleger, visar en granskning Byggnadsarbetaren gjort. Första delen publicerades i nr 5 2007.

Svenska byggherrar och samordningsansvariga är dåliga på att hjälpa utländska företag och informera om svenska arbetsmiljöregler, visar Byggnadsarbetarens undersökning. Arbetsmiljöinspektörer har svårt att ställa krav och följa upp kraven. Främst på grund av språksvårigheter.

”VI BORDE HA RÄTT ATT BESLAGTA UTRUSTNING”

● Svenska beställare måste ta ett större ansvar för de utländska arbetarnas säkerhet. Det menar en rad bygginspektörer på Arbetsmiljöverket. ”Entreprenörer från andra länder saknar kunskap. Och språkproblemen gör det svårt för oss att ställa krav”, säger Per-Arne Mattsson, arbetsmiljöinspektör i Dalarna.

Sämre arbetsmiljö får inte vara ett konkurrensmedel på den gemensamma marknaden, slår EU fast. Men utländska byggnadsarbetare har en mycket farligare och sämre arbetsmiljö än svenskar, visar Byggnadsarbetarens undersökning som publicerades i det förra numret av tidningen.

Arbetsmiljöverket känner inte till var byggena finns, eftersom det ofta rör sig om mindre projekt. Och byggherren har ingen

skyldighet att anmäla arbetsplatsen till Arbetsmiljöverket, så länge projektet är under 500 persondagar i omfattning.

– 500 persondagar är ett ganska stort jobb, det motsvarar två gubbar som arbetar i ett helt år. När tio man kommer och bygger i en månad är det ingen som vet att de är här, säger Per-Arne Mattsson, arbetsmiljöinspektör i Dalarna.

När inspektörerna besöker en arbetsplats är det också svårt att få fram information om beställare och entreprenörer. Byggnadsarbetarna vill ofta inte säga sina namn och känner inte till Arbetsmiljöverket som myndighet. De ifrågasätter inspektörernas rättighet att få veta vem som är deras arbetsgivare.

– Språksvårigheter är vårt största problem. Om de inte förstår språket, hur ska de då förstå arbetsmiljölagstiftningen. Även

om Arbetsmiljöverket ställer upp med tolkar, så räcker det inte. Ibland är det snabba ryck som gäller. Vi behöver öka vår språkkompetens, säger Kristina Adler, arbetsmiljöinspektör i Skåne.

Myndigheten sätter så kallade omedelbara förbud, det vill säga stoppar bygget, om det är fara för liv och hälsa. Men efter att inspektörerna lämnat arbetsplatsen, fortsätter ofta arbetet som om inget har hänt.

– Det är svårt att få fram sitt budskap så att de förstår, säger Lars Nordström, som arbetar i Stockholmsdistriktet.

För att se till att arbetsmiljökraven efterlevs, kan viten (böter) utdömas, om arbetsgivaren struntar i kraven.

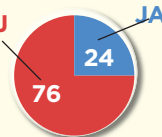
– Men hur korresponderar man med företag som saknar sätte i Sverige? Det är ju nästan löslöst, säger Anders Brännström, arbetsmiljöinspektör i Skåne.

– Vi måste få bättre maktmedel när det gäller utländska företag, exempelvis rätt att beslagta värdefull utrustning. Det låter kanske drastiskt, men som myndighet behöver vi kunna sätta kraft bakom orden, tillägger han.

Att ställa krav på byggherren i stället för den utländske entreprenören, är en möjlig väg för att få bukt med arbetsgivare som inte följer arbetsmiljölagen, menar många inspektörer. Deras erfarenhet är att utländska företag är mycket lyhörda inför svenska beställares/byggherrars krav.

– Det är beställaren som handlar upp entreprenaden. Beställaren borde ta ansvar även för säkerheten, säger Åke Ekstrand, arbetsmiljöinspektör i Stockholm. ●

**NÄSTA NUMMER:
OLYCKORNA
SOM FÖRSVINNAR**

Byggnads riskerar stämning

Advokater förbereder ny process i domstol

Granskning/

Advokatbyrån J. Södergren förbereder en process i domstol mot Byggnads. Syftet är att kräva tillbaka granskningsarvoden tio år tillbaka i tiden.

Advokatbyrån J. Södergren i Stockholm, och några andra byråer, vill föra en gruppptalan mot Byggnads. Hittills har ett tjugotal personer hört av sig till olika byråer och sagt sig vilja kräva tillbaka pengar.

– Vi tror att vi har goda chanser att vinna det här målet, säger advokat Jan Södergren.

GRANSKNINGSBOLAG

I februari kom Europadomstolens utslag om granskningsarvoden som gällde oorganiserade. Domstolen tog inte ställning till arvoden i sig, men menade att redovisningen av arvodet inte var tillräckligt tydlig.

Arbetsgivarna ansåg att domen gav täckning för att sluta dra granskningsarvoden för oorganiserade. Byggnads menade efter domstolsutslaget att man kan fortsätta att dra arvoden. Facket planerar att starta

Byggnadsarbetaren nr 3/07.

ett bolag för att öka tydligheten i redovisningen (se sidan 23).

Och nu förbereder alltså den advokatbyrå, som bland annat drev målet åt Sveriges Bygginindustrier i Europadomstolen, en ny stämning.

– Vi är övertygade om att Byggnads tagit ut en högre avgift än vad som redovisats. Vi har hållit på med det här sedan 2001, och känner oss ganska säkra på det, säger Jan Södergren.

Vem är det som finansierar

det arbete ni lägger ner på det här?

– Vi har ingen finansiering ännu. Vi tror att flera byråer kommer att dela på arbetet, eftersom det är en ganska stor apparat som kräver resurser.

Är Sveriges Bygginindustrier och Svenskt Näringsliv finansierare?

– Nej.

Om finansieringen inte är klar, varför lägger ni ner så mycket resurser på detta?

– För att det har ett principiellt intresse.

Jan Södergren kan inte säga något om när stämningensansökan kommer att lämnas in. Det är en hel del praktiska bestyr kvar, säger han.

– Kanske blir det ingen stämning. Det är en del viktiga detaljer som återstår. Det kan bli en gruppptalan, eller så kan vi köra ett pilotmål.

De fem byggnadsarbetare som domstolsutslaget i februari baserades på, fick 5 000 euro, cirka 45 000 kronor vardera i skadestånd.

DOMEN IFRÅGASÄTTS

Senare har domen ifrågasatts eftersom inga granskningsarvoden betalades in för de fem byggnadsarbetarna av arbetsgivaren LK Mässinteriör.

Byggnads ordförande, Hans Tilly, anser att stämningen bör riktas mot arbetsgivarna i stället för mot Byggnads.

– Alla experter är eniga, det är respektive arbetsgivare som gör avdragen. De får börja där, säger han.

NINA CHRISTENSEN

Svårt att få tillbaka granskningsarvode retroaktivt

Granskning/

Domen i Europadomstolen har knappast någon verkan retroaktivt. Det är svårt att kräva tillbaka granskningsarvodena i efterskott.

Det skriver Iain Cameron, professor i folkrätt vid Uppsala universitet, i det senaste nyhetsbrevet "EU och Arbetsrätt".

Domstolens domar har i regel ingen retroaktiv verkan. Detta gäller framför allt när det är frågan om privaträttsliga förhållanden, skriver Cameron.

Europadomstolen motiverar detta med att det finns rättssäkerhetsskäl. Europakonventionen för mänskliga rättigheter är ett levande instrument, och de krav den ställer förändras efter samhällets skiftande behov, slår Cameron fast.

EUROPAKONVENTIONEN för mänskliga rättigheter har en ganska vag ordalydelse, och domstolen klargör hur konventionen ska tolkas just nu, menar Cameron. Troken i konventionen blir inte tydliga och klara förrän

domstolen har sagt sitt. Och ibland är tolkningen oklar även efter en dom, enligt Cameron.

DETTA ÄR ORSAKEN till att den inte kan ges en retroaktiv verkan, eftersom den då kan påverka andra fysiska eller juridiska personer negativt.

Domen innebar att staten Sverige, (inte Byggnads) har brutit mot artikel 1 om skyddet för egendom. Brottet består i att staten tillåtit Byggnads att ta ut en avgift som inte är "transparent", det vill säga de oorganise-

rade har inte fått veta exakt vad de betalad för.

NINA CHRISTENSEN

LÄS MER

När detta nummer av Byggnadsarbetaren trycks pågår förhandlingar mellan Byggnads och Sveriges Bygginindustrier (BI). Resultatet av dessa förhandlingar blir antingen nya avtal eller varsel om konflikt. För senaste nytt om avtalsförhandlingarna se: www.byggnadsarbetaren.se.

I KORTHET

Byggarbetare omkom i Norge

Fallolycka / En svensk byggnadsarbetare omkom i en arbetsplatsolycka på ett bygge i Oslo den 23 mars. Enligt polisen höll mannen på med arbete i ett schakt på ett kontorsbygge i centrala Oslo.

Enligt den norska tidningen VG:s nätupplaga stod byggnadsarbetaren på en bjälke som inte var säkrad, och föll ner i ett trångt schakt till bottenvåningen. Mannen stod enligt VG på sjunde våningen, och arbetade med att montera rör.

Mannen, som var i 50-årsåldern och kom från Värmland, omkom omedelbart. Polisen kommer att utreda olyckan och har kopplat in Arbeidstilsynet, Norges motsvarighet till Arbetsmiljöverket.

Skanskaförare får träna snålkörning

Utbildning / Bil- och maskinförare i Skanska ska få utbildning i sparsam körning. I Väst-sverige har förare till tunga fordon redan utbildats, vilket lett till att man sparar motsvarande 500 ton koldioxid per år.

De som hittills fått genomgå utbildningen kör bland annat tunga fordon som hjullastare och dumprar. För dessa har bränslebesparingen blivit i genomsnitt tio procent, i vissa fall 30 procent.

Gästarbetare bodde på bygget

Arbetsmiljöplan saknades ● Byggföretag polisanmäls

Arbetsmiljö /

Byggnads Jämtland-Härjedalen har gjort tre polisanmälningar för brott mot arbetsmiljölagen. Orsaken är att det saknats arbetsmiljöplaner på byggen i Åre.

Byggherren Hälsingland Naturhus polisanmäls eftersom de inte har någon arbetsmiljöplan vid byggandet av ett fritidshus.

När Byggnads regionala skyddsombud besökte arbetsplatsen saknades delvis fallskydd för arbetarna på taket.

– Vi plockade ner dem från taket av säkerhetsskäl, berättar Karl-Axel Bodén, regionalt skyddsombud.

”SKRÄMMANDE MÄNNISKOSYN”

På arbetsplatsen fanns polska arbetare och de bodde under dåliga förhållanden inne på byggarbetsplatsen. De hade madrasser på golvet att sova på.

– Vi tycker att det är en skrämmande människosyn när man låter folk bo på det här viset, fortsätter Karl-Axel Bodén.

Arbetsgivaren uppgav till facket att de gav arbetarna 80 kronor i timmen, samt att de betalar in 25 procent i skatt.

På det största av de polisanmälda byggena uppförs ett hotell av Copperhill Mountain Lodge, som anmälan riktar sig mot. Där pågår och har pågått arbete med sprängning, nätning av en

KARL-AXEL BODÉN

På en av arbetsplatserna bodde arbetare på bygget, de sov på madrasser på golvet.

bergvägg. Där förekom arbete med särskild risk, då byggherren måste upprätta en arbetsmiljöplan, med nivåskillnader över två meter.

Man har också arbetat med montering av prefabricerade betongelement och montage av en stålstomme. Samtliga dessa arbeten innebär särskilda risker och en arbetsmiljöplan skulle ha varit gjord.

Den tredje polisanmälan för att arbetsmiljöplan saknas på bygget, riktar sig mot ett namn med c/o hos riskkapitalbolaget Vanilla Ventures. Också vid detta bygge pågick farligt arbete. Byggnadsarbetarna arbetade med montage av en timmerstomme, där fallskydd saknades.

Ett byggbolag, NC Bygg, utför byggnadsarbetena på ett suterrängshus.

FAKTA ARBETSMILJÖPLAN

Byggherren ska se till att en arbetsmiljöplan för hela bygg- och anläggningsarbetet upprättas innan arbetsplatsen etableras. Det gäller om det ingår något riskfyllt arbete, till exempel risk för fall, rivning av bärande konstruktioner, montering av tunga

byggelement. Arbetsmiljöplan måste upprättas även när arbetet är så omfattande att det kräver förhandsanmälan; om det beräknas pågå i mer än 30 dagar, mer än 20 personer vid något tillfälle är sysselsatta på bygget, eller beräknas omfatta mer än 500 persondagar.

Swedbank

Bolag tar över granskning

Europadomstolen/

Byggnads vill starta ett särskilt granskningsbolag, dit mätning och granskning överförs.

Genom att tydligare skilja på avdelningarnas mättnings- och granskningsverksamhet, samt på deras ideella verksamhet ska Byggnads leva upp till Europadomstolens krav på genomskinlighet, då det gäller granskningsarvodet.

– Det är en långtgående och omvälvande förändring i vår organisation, säger Byggnads ordförande Hans Tilly.

– Men det finns ett krav om att vi måste öka genomskinligheten då det gäller granskningsarvodena och då är detta en möjlighet.

BLAND AVDELNINGARNAS ordföranden, kassörer och mättningsföreståndare, samt förbundsstyrelsen och det sammankallade avtalsrådet, har det rätt stor samstämmighet om att flytta över granskningen från

avdelningarna till ett separat granskningsbolag.

Sveriges Byggindustrier har uttryckt sig positivt till förslaget om att lägga granskningen i ett bolag.

– Genom en bolagisering gör man skillnaden mellan verksamheterna tydligare, säger Hans Tilly.

DET VAR DEN svenska staten som fälldes för brott mot egendomsparagrafen i Europakonventionen för mänskliga rättigheter. Representanter för regeringen har sagt att man i första hand överlåter åt parterna att lösa frågan.

– Men regeringen måste tycka att detta är okey, säger Hans Tilly.

Han hoppas att en sådan här lösning också ska bli en del av en lösning i avtalsrörelsen.

Det planerade bolaget ska på hel eller deltid anställa de som sköter dessa uppgifter i Byggnads lokalavdelningar.

MARGITE FRANSSON

Lagbasar stöttar JM-anställda

Löner/

75 lagbasar i Stockholm stöttar sina arbetskamrater på JM i deras lönekonflikt med arbetsgivaren.

– Det är ett hot mot ingångna avtal när JM inte följer det som är överenskommet, säger Stefan Slottensjö, lagbas på Skanska.

JM-anställda på tre arbetsplatser har tvingats att gå ner på stupstockslön, 112 kronor i timmen. Bakgrunden är att arbetsgivaren vill sänka enhetstiden, vilket skulle ge sämre lön. Lagbasarna ser JM:s agerande som ett sätt att försöka undergräva villkoren för ackorden och på sikt löneutvecklingen.

De Walt

Grabber

I KORTHET**Böter efter tvång om demonstration**

Tjänstefel/ 30 dagsböter, totalt 7 500 kronor, blev domen för den arbetsförmedlare i Nyköping som i mars 2005 hotade arbetslösa med indragen a-kassa om de inte demonstrerade för kollektivavtal. Det var Byggnadsavdelning i Nyköping som anordnade en resa till Stockholm. Kallelsen till de arbetslösa var ett led i kontrollen av att de arbetslösa inte hade arbete samtidigt som de stämplade. Men en sådan kontroll får, enligt tingsrätten, inte innebära ett tvång att demonstrera.

Laststroppar brast – tappade 28 ton

Byggolycka / En 28 ton tung stålkonstruktion föll vid ett lyft på LKAB i Kiruna. Takkonstruktionen låg på marken. Två mobila kranar skulle lyfta konstruktionen som är formad som ett V.

Fyra tyggstroppar var fästade i mittendelen av V:et. Men då fackverket började lyftas, smällde det till och stropparna gick av. I kanterna på stålkonstruktionen användes kättingar.

”Sämsta bygget” kan slippa böter

Arbetsmiljö/ Årets sämsta bygge 2006 Dragon Gate i Älvkarleby, kan slippa vitet på 1,1 miljoner kronor. Bolaget Latep AB, som Arbetsmiljöverket under två års tid riktade sina krav mot, hävdar nu att ett annat företag i själva verket var arbetsgivare för de kinesiska byggnadsarbetarna.

– Om länsrätten kommer fram till att vi skulle ha skickat våra krav med mottagningsbevis till bolaget i Kina, så sätts hela rättsystemet ur spel. Hur ska man till exempel göra om man vill använda delgivningsman? Ska delgivningsmannen åka till Kina? frågar sig arbetsmiljöinspektören Lars Nordström.

Leica

Heco

Hitachi

Hot om blockad mot Kina-bygge

Löner/

Det blir inget byggande i Kalmar förrän alla kinesiska arbetare har fått rätt lön. Det klargör Byggnads Willy Hulthén. Fackförbundet hotar med blockad av mässhallsbygget.

Efter Svt-programmet Smålandsnytt avslöjande om att kinesiska arbetare lurats på lönen, kräver nu Byggnads alla papper på bordet, och att rätt löner betalas ut.

Innan dess kommer inte fackförbundet att tillåta att arbetet återupptas. Arbetet har legat nere sedan arbetarna, ett 30-tal personer, åkt hem i samband med det kinesiska nyårsfirandet.

ARBETARNA VAR tre månader i Kalmar. Det kollektivavtal som förhandlats fram skulle ha gett dem 27 000 kronor i månaden, minus skatt. Sammanlagt skulle de fått cirka 80 000 kronor, men de fick bara ut mellan 7 000 och 15 000 kronor, enligt Svt, som besökt arbetarna i deras hemland.

Enligt uppgifter från bland annat arbetsgivaren har avdrag gjorts på arbetarnas löner för resor, mat, boende och "bristande kompetens".

Att göra på det sättet står helt i strid med uppgörelsen mellan

facket och arbetsgivaren.

Willy Hulthén, förhandlingsombudsman på Byggnads, är upprörd över att det ingångna avtalet inte följts.

Han kräver nu besked om exakt vad var och en av dem verkligen har fått i lön och bevis för att de verkligen får ut mellanskillnad mellan kollektivavtalets lön och de pengar de hittills fått ut.

BYGGNADS KRÄVER även att lönerna i fortsättningen ska betalas ut via en svensk bank.

Om frågan inte blir löst hotar Byggnads med blockad.

– Då kan det även bli aktuellt med sympatiåtgärder, säger Willy Hulthén.

Den 2-3 april träffas i Kalmar representanter för beställaren Fanderdun, Byggnads och byggentreprenören Xingxing, som var ansvarig för löneutbetalningen.

Det är också med Xingxing som Byggnads skrivit avtal. Fanderduns svenske representant Peter Fust har sagt att arbetarna ska få rätt lön och att man vill medverka till en lösning som gör att Byggnads kan kontrollera löneutbetalningarna.

Ett nytt avtal finns uppgjort för 41 kinesiska arbetare som ska fortsätta arbetet med mässhallsbygget vid Snurrom i Kalmar.

MARGITE FRANSSON

Arbesko

Dustcontrol

Bröderna Andrzej (till höger) och Grzegorz Dabrowski i sina favorittröjor, den blå YIT-tröjan och testvinnaren Peab-tröjan.

RÄTTVIS T-SHIRT VINNER PÅ BYGGGET

Peabs tröja är bäst i test. Mest för att Peab lyckats få genomslag för sina etiska regler. De som tillverkat tröjan i Honduras har anständiga arbetsvillkor, villkor som övervakas av en oberoende stiftelse. Byggnads tröja är sämst. Svart går inte hem och reklambudskapet är för stort.

TEXT INGEMAR DAHLKVIST FOTO ANDERS LINDH OCH MATS FOGEMAN

När rörkoncernen YIT delar ut sina blå tröjor gäller det att hålla sig framme. Deras reklamtröja är skön och har bra passform, också efter några tuffa omgångar i tvättmaskinen.

– Den är snygg och sitter bra, säger Andrzej Dabrowski, Dipartanställd tröjtestare som gillar YIT:s t-shirt mest.

Han tycker också att det är lagom mycket reklam på YIT-tröjan. En logga på ärmen och en över hjärtat är lagom. På Byggnads svarta tröja finns, förutom Byggnads logga på ärmen, budskapet ”stark, stolt, trygg” på bröstet och ”...med kollektivavtal” på ryggen.

- Lite för stort, tycker Mario Pabst.
- Det räcker med lite mindre, säger Petri

Panula, som tycker att stockholmsföretaget Diparts egna tröjor också har för stora reklamtryck.

Men de fem tröjtestarna som renoverar ett parkeringshus i centrala Stockholm tycker också att det kan bli för lite reklam. Som på Peab-tröjan, som har en försvinnande liten logga på ärmen.

	PEAB	YIT	SKANSKA
Material	100 % bomull	100 % bomull	100 % bomull
Utseende	3,5	4	3
Passform	4	4	4
Material	3,5	4	4,5
Tvättålighet*	3	2	5
Ursprungskoll*	5	2	1
Kommentarer	Normal t-shirt. Bra att arbeta i, men vit är inte bra på bygge. Klarar krav för rättvisemärkning.	Skönast. Ser bra ut. Sitter bra. Andas inte när man svettas. För stor krympning: 3,5 cm efter två tvättar.	Bekväm att jobba i. För lite reklam. Bra tvättålighet - krympte ingenting. Dålig ursprungskontroll.
Slutbetyg			

*Betygen avseende tvättålighet och ursprung är satta av redaktionen.

På bygget vinner alltså YIT-tröjan. Men Peab-tröjan blir ändå vinnare i Byggnadsarbetarens tröjtest. Avgörande blev att Peabs ambitiösa etiska riktlinjer visade sig hålla hela vägen till inköpet av en enkel reklamtröja.

Den som får en Peab-tröja köpt av det amerikanska märket Gildan Active Wear får redan på tröjans etikett veta att den är tillverkad i Honduras. På Gildans webbplats kan den som vill undersöka ursprunget ytterligare hitta en ovanligt utförlig redovisning av vilka regler som gäller för företag som får tillverka Gildan-tröjor.

En uppförandekod utformad och övervakad av en oberoende stiftelse, Fair Trade Association, styrker att Peab har köpt tröjor från en leverantör som kräver rimliga arbetsvillkor och ser till att reglerna efterlevs.

Ingen av de andra tröjorna i testet klarar kravet att en användare enkelt ska kunna kontrollera att plagget är tillverkat av arbetare som har justa arbetsvillkor.

Skanskas egen uppförandekod håller i sig hög standard. Men företagets informationschef, Christine Gustavsson, lyckas inte spåra inköpet av den testade tröjan. Och om inte hon kan så är det omöjligt för en användare. På etiketten står det bara "Made for Skanska".

Byggnads borde förstås ställa tuffa krav. Men precis som YIT nöjer sig facket med att lita på Sveriges tröjkung Torsten Jansson.

Jansson äger företagsgruppen New Wave Group och dominerar fullständigt marknaden för profilkläder via olika dotterbolag som Textet AB, Blåkläder med flera.

Etiketterna ger tillräcklig information för att de ansvariga på de olika bolagen i gruppen

ska kunna slå fast att tröjorna kommer från Bangladesh eller Kina. New Waves uppförandekod följer internationell standard men man övervakar tillämpningen själv och öppenheten imponerar inte.

NCC-tröjan är köpt av norska Weenaas och etiketten ger information tillräckligt för att leverantören ska kunna hitta rätt fabrik. Uppförandekod finns men på Weenaas beskriver man kontrollen av hur reglerna följs mer som en kvalitetsuppföljning än som en kontroll av arbetsvillkor.

Byggnads tröja kan enligt etiketten tvättas i 60 grader. Alla de andra har överdrivet försiktiga tvättregler angivna på etiketterna. Men det fungerar helt enkelt inte att tvätta en arbetströja i 40 grader.

Utsatta för Byggnadsarbetarens mer hård-

Tröjorna som de ser ut efter två tvättar. Den grå markeringen under dem, visar tröjornas form före tvätt.

JM	NCC	BYGGNADS
100 % bomull	100 % polyester	100 % bomull
3,5	3,5	2
4	2	3,5
4,5	2,5	4
1	2	3
1	3	2
Vitt är tråkigt och ser snabbt skitigt ut. Dålig kvalitet - krympte fyra centimeter av två tvättar.	Kliar. Materialet irriterar när man svettas. Bra färg. Blev noppig redan efter första tvätten.	Svart inte bra i solen. För mycket reklam. Absorberar bra. Dålig kontroll av tröjans ursprung.

hänta tvätt klarade sig Skanska-tröjan bäst. Den höll formen och krympte inte alls. Sämst klarade sig JM-tröjan. Byggnadsarbetarnas favorit, YIT-tröjan, krympte också mycket. Det var bara de Dipart-anställdas beröm som räddade den från en sämre placering i testet.

NCC-tröjan är en särpling. Det är en CE-märkt varseltröja, framtagen enligt standardiserade regler för att se till att användaren syns. Liknande finns också till exempel hos Skanska.

Byggnadsarbetarens testpatrull gillade färgen och tanken bakom. Men kravet på synlighet ska inte behöva betyda att den ska vara tillverkad i ett material som är obekvämt.

– Den kliar, säger Mattias Lindberg i testpatrullen. ●

SÅ HÄR GJORDE VI:

Vi bad fem storföretag och tre intresseorganisationer i byggbranschen att ge oss t-tröjor med reklamtryck, avsedda att användas av byggnadsarbetare. Två av organisationerna hade dock inga tröjor. De kände inte till vad tröjorna skulle användas till. Fem byggnadsarbetare på företaget Dipart testade tröjorna på jobbet och vid en tvätt. Redaktionen kontrollerade tröjornas ursprung, framför allt avseende arbetsvillkor vid produktionen. Redaktionen genomförde dessutom ett tvättest som omfattade två tvättar i 60 grader där krympning på längden mättes, färgfällning uppskattades och formstabilitet bedömdes. De Dipartanställda och redaktionen satte sedan betyg mellan 1–5. Slutbetyget är en sammanvägning av betygen.

MÖTEN & SÂNT

Svenska Byggnadsarbetareförbundet
106 32 Stockholm Besöksadress: Hagagatan 2, Stockholm
tel 08/728 49 00

SYDOST

Rådjursvägen 1, Växjö
tel 0470/75 35 30 fax 0470/202 19

Alvestasektionen: sekt.möte mån 16 apr, kl 19. Vislanda Vårds-hus.

Tingsrydsektionen: sekt.möte tor 12 apr, kl 18.30. Meikters Såg, Urshult. Samåkning, ring 070-589 0113 eller 0470-335 34.

Åsedasektionen: sekt.möte tis 17 apr, kl 19. Tingshuset, Lenhovda.

HELSINGBORG

Måndagsgatan 1
tel 042/25 24 00, fax 042/20 09 65

Helsingborgsektionen: styr.möte tor 26 apr, kl 18.30. Avd.exp.

KALMAR

Radarvägen 9
tel 0480/42 90 90 fax 0480/510 11

Borgholmsektionen: sekt.möte tis 17 apr, kl 18. Folkets hus.

Emmabodasektionen: sekt.möte tor 26 apr, kl 19. Folkets hus.

Färjestadensektionen: sekt.möte tis 17 apr, kl 18.30. Hembageriet.

Högsbysektionen: sekt.möte tor 26 apr, kl 18.30. ABF-lokalen.

Kalmarsektionen: sekt.möte ons 11 apr, kl 18.30. Kinabygget.

Nybrosektionen: sekt.möte tis 24 apr, kl 18.30. Folkets hus.

Torsåssektionen: sekt.möte tor 19 apr, kl 19. Centrumbiografen.

Hultsfredsekt: sekt.möte mån 23 apr, kl 18.30. Skogs- o trä, Valhall.

Mönsteråssektionen: sekt.möte tis 17 apr, kl 18.30. Byggnads möteslokal IOGT-NTO.

Oskarshamnsekt: sekt.möte ons 18 apr, kl 18.30. LO-lokalen.

Murarklubben: årsmöte tis 29 jan, kl 18.30. Byggnads, Radarvägen.

GÖTEBORG

Brogatan 1
tel 031/774 33 00, fax 031/774 33 77

Hisingensektionen: sekt.möte tis 17 apr, kl 18. Backa Folkets hus.

Nord-Sydostsekt: sekt.möte mån 16 apr, kl 17. SKF:s Klubbkola.

Västsektionen: sekt.möte ons 18 apr, kl 18. Frölunda kulturhus.

Centrumsektionen: sekt.möte ons 18 apr, kl 17. Folkets hus.

Stenungsundsekt: sekt.möte mån 16 apr, kl 17. Kommunhuset.

Kungälvsektionen: sekt.möte tis 24 apr, kl 18. LO-fackens lokal.

Alesektionen: sekt.möte tis 17 apr, kl 18. Studiebesök, Ahlafors bryggeri.

Härryda- och Lerumsektionen: sekt.möte ons 18 apr, kl 17. Lerums SOK:s klubbstuga, Härskogen.

Mölnådalsekt: sekt.möte ons 18 apr, kl 17. Bygg 12:ans lokal, Brog 1.

Kungsbackasekt: sekt.möte tis 17 apr, kl 17.15. ABF:s lokal.

NCC-klubben: klubbmöte tor 26 apr, kl 17. Hörsalen, NCC:s kontor Kromet.

Peab-klubben: klubbmöte tis 10 apr, kl 17. Sävedalens Folkets hus.

HALMSTAD

Andersbergsringen 104
tel 035/17 41 00 fax 035/17 41 98

Varbergsektionen: medl.möte tor 26 apr, kl 18.30. Folkets hus.

LULEÅ

Nygatan 3
tel 0920/940 80 fax 0920/ 948 79

Gällivaresektionen: medl.möte ons 25 apr, kl 19. Byggnads exp, Postg 1.

Korpilombolosektionen: medl.möte lör kl 21 apr, kl 18. Röda skolan.

Bodensektionen: pimpeltävling sön 15 apr, kl 11. Bodsträsket.

UPPLAND

Portalgatan 6A
tel 018/19 45 00, fax 018/19 45 01

Uppsalasekt: medl.möte mån 23 apr, kl 17. Kallelse via e-post/SMS.

PITEÅ

Olof Palmes gata 2
tel 0911/787 30 fax 0911/787 39

Älvsbysektionen: familjedag lör 28 apr, kl 10-12. Djupträsket.

LINKÖPING

Majgatan 2
tel 013/37 44 00 fax 013/12 25 13

Kisasektionen: medl.möte ons 25 apr, kl 18.30. Café Columbia.

Linköpingsektionen: medl.möte ons 11 apr, kl 17. Bygg 35:an, exp.

Mjölbysektionen: medl.möte ons 18 apr, kl 18. Sek-lokalen, Axel Träffsg 7.

Åtvidabergsektionen: medl.möte ons 18 apr, kl 19. Torgg 5.

Ödeshögsektionen: medl.möte ons 25 apr, kl 18.30. Folkets Park.

Motalasektionen: medl.möte tis 17 apr, kl 18.30. Sek-lokalen, Norrängsg 3 A.

Vimmerbysektionen: medl.möte tis 24 apr, kl 18.30. Sek-lokalen, Sevedeg 4.

Västerviksektionen: medl.möte ons 25 apr, kl 19. Fogden konferens.

annons

”Girls in the middle!”

Pelle tränar kroppen och hjärnan med squaredans

En social dans för alla åldrar, där man både motionerar och använder hjärnan. Pelle och Kicki Strömberg älskar squaredans. Genom dansen har de dessutom fått många nya vänner.

TEXT KATARINA CONNHEIM FOTO ANNA SIMONSSON

Det är onsdagskväll i gymnastiksalen i Njupkärrsskolan i Tyresö söder om Stockholm. Under basketkorgen står en man i vit skjorta och ropar ut olika instruktioner på engelska till musiken från stereon.

När callern Olle Nilsson ropar ut uppmaningar som ”Pass and roll”, ”Step and slide”, ”Girls in the middle” i takt med musiken följer de fyra paren på dansgolvet instruktionerna efter bästa förmåga.

– Det är bra motion. Bättre än att bara sjunka ner i soffan efter jobbet, säger snickaren Pelle Strömberg och torkar svetten ur pannan efter passet.

Han och hustrun Kicki har dansat squaredans i 25 år, ända sedan 1981, då Kicki såg den amerikanska långfilmen ”Sju systrar och sju bröder.”

– Jag fångades av musiken och dansen. Vi har också alltid gillat countrymusik.

Kicki lät inte bara intrycken bestå, utan ringde Medborgarskolan och frågade om de hade kurser i squaredans. Det visade sig att en av de första svenska kurserna precis skulle starta. Pelle, som var lite orolig för engelskan och inte hade dansat så mycket, var lite skeptisk, men hängde med. Något som han inte ångrar i dag. Genom åren har paret Strömberg dansat på olika uppvisningar, uppträtt i tv och deltagit i åtskilliga squaredansfestivaler. Pelle och Kicki har också provat på annan dans som gammeldans och bugg.

– Men squaredans slår allt annat, tycker de.

I squaredans gäller det att hålla tungan rätt i mun. Att hålla reda på alla dansturer kan vara nog så svårt, men samtidigt gillar de att använda huvudet. Det är skönt att tänka på något helt annat.

– Det är en avkopplingsgrej – en riktig renare efter jobbet, säger Pelle.

Både han och Kicki har dansat på högre nivå och kunnat fler danssteg än de kan i dag. Men de tycker nästan att det blev för avancerat, glädjen med dansen försvann. Så den nivå som de dansar på nu är lagom.

Det går inte att tävla i squaredans. I stället gäller det att hjälpa varandra så mycket som möjligt. På så sätt blir dansen väldigt social.

– Man kommer ingen vart om man inte hjälper varandra, säger Kicki.

Genom squaredansen har de lärt känna många människor och fått många nya vänner.

Förra året åkte de ett helt gäng med sin förening TSD (Tyresö Square Dancers) till Kina och dansade på kinesiska muren. De har aldrig varit i squaredansens hemland USA, men väl deltagit i många squaredansconventions, med deltagare och callers från USA, Tyskland och Norden.

Det är stämningsfullt. En del är uppklädda. Kvinnorna har korta kjolar, vida underkjolar och puffärmar. Männerna har skjorta och byxor. Dansen är mer avancerad och tem-

”Fler byggnadsarbetare skulle behöva göra saker tillsammans med sina fruar.”

pot är högre än på träningarna. En danshelg innehåller fyratimmars pass på förmiddagen, sedan vila och sedan fyra timmar på eftermiddagen under två dagar.

– Då är man sjöblöt efteråt, säger Pelle.

Han arbetar som snickare och bygger bostäder i Hammarby sjöstad. En del av hans arbetskamrater tycker att det är fjolligt när han berättar att han dansar squaredans. Och visst kan det ta emot att sätta sig i bilen och åka till träningen på kvällen efter en hård arbetsdag.

Men efteråt tycker Pelle att det känns skönt, eftersom han mår så bra.

Att dansa squaredans är roligt och avstressande, tycker Pelle (i förgrunden) och Kicki Strömberg. Det gör dessutom ingenting om det blir fel. I squaredansen hjälper man varandra.

– Det är kul att göra någonting gemensamt med hustrun. Jag tror att fler byggnadsarbetare skulle behöva göra lite mer saker tillsammans med sina fruar.

Squaredans spränger också generationsgränserna. När barnen var i tioårsåldern tog de med dem till dansträningen. Förra året var en 83-årig kvinna med.

– Hon hörde lite dåligt, så de fick prata lite högre, men annars gick det bra, säger Kicki.

Onsdagskvällarna i Njupkärsskolan är heliga för Kicki och Pelle Strömberg. Det ska mycket till, om de ställer in dansen. Att det inte blir någon passning av barnbarnen dessa kvällar är deras barn väl medvetna om. ●

FAKTA SQUAREDANS

Squaredans härstammar från 1930- och 1940-talets amerikanska folkdans, men kom till Sverige först år 1978.

För att relatera till dansens amerikanska rötter utropar callern dansen på engelska.

Squaredans dansas huvudsakligen till country och dansbandsinspirerad musik, men även andra musikgenrer som schlager och disco.

Tyresö Square Dancers är en del av SAASDC (Swedish Association of American Square Dance Clubs) som har squaredanskurser över hela landet. www.squaredans.se

Bilden: Callern ropar ut turerna i dansen.

SCANPIX

” Jag har tänkt gå ner till halvtid om ett tiotal år.”

Ingvar Kamprad, 81, företagare (Ica-Kuriren)

” Många fler kvinnor dör av mäns våld än av terrorattentat.”

Gudrun Schyman, frilansande feminist (Di/Weekend)

” Jag vill inte vara för strikt, för det ska inte en byråkrat vara.”

Göran Lambertz, justitiekansler, frispråkig byråkrat (Jusektidningen)

” Ett ledarskap som inte är radikalare än genomsnittet är inget ledarskap. Då handlar det om management, om att hålla sig mitt i flocken.”

KG Hammar, f d ärkebiskop (Di/Aftonbladet)

” Modellen är inte otidsenlig, men det finns otidsenliga avtal som borde skrivas om så att modellen kan fungera bättre.”

Svante Nycander, liberal som värnar kollektivavtal (Kommunalarbetaren)

INGEMAR DAHLKVIST

Håkan Westling, 64 år, (i förgrunden) har arbetat tillsammans med Väinö Jonsson i cirka tio år. Det kamratskapet kommer de att sakna. ”Men jag tänker gå vid 65 så vi blir snart kolleger”, säger Håkan.

Byggpensionär vid 67 års ålder

Veteran/

När Väinö Jonsson 1966 flyttade från Vilhelmina till Umeå och började arbeta på lasaretsbygget var han 26 år. Nu, 41 år senare, formar han en bottenplatta på SCA:s fabriksområde i Obbola, där Ume Älv rinner ut i Norra Kvarken.

– Jag kommer att sakna det här, säger han, med ett stänk av vemod i rösten.

Väinö är en av få byggnads-

arbetare som jobbar kvar på heltid fram till 67 års ålder. Men nu är han där och nu är det slut. Från den 1 april är han pensionär.

Han sammanfattar sin yrkeskarriär med att konstatera att det blivit stressigare men att verktygen blivit bättre. Han har strejkat en vecka (1980) men aldrig varit arbetslös. 1997 fick han guldklocka för 25 års anställning i NCC. Han var lagbas i 30 år och är säker på att de höga bygglönerna i Umeå beror

på att de varit särskilt duktiga. Väinö tänker inte lägga av helt, det skulle göra honom sjuk, tror han.

– Jag har tre barn som alla behöver hjälp med ett och annat snickarjobb så jag kommer inte att släppa taget om hammaren.

Men först på pensionär Väinö Jonssons program står en Kinareasa.

– Jag har en dotter som absolut skulle dit, säger han.

INGEMAR DAHLKVIST

MATLÅDAN

Färsk pasta med bacon (3-4 personer)

- 300 g bacon
  - ca 300 g färsk pasta
  - 2 dl majsörn
  - 1 finhackad lök
  - 3 dl matlagingsgrädd
  - 1 krm svartpeppar
  - 1 krm basilika
  - Salt, peppar
  - Parmesanost (nyriven)
- 1 Köp färsk pasta, helst grov. Koka upp en rejäl kastrull med

vatten. Koka pastan nästan färdig och håll av. Kyl i kallvatten och låt torka en liten stund.

2 Fräs bacon, lök, svartpeppar och basilika i stekpanna. Häll av överflödigt fett.

3 Koka upp matlagingsgrädden, vänd ner pastan och salta.

Vänd därefter ner bacon i blandningen. Låt sjuda försiktigt i 2 minuter, så reder sig pastan själv.

4 Serveras med nyriven

parmesan. Om du ska ha den i byggmatlådan så tillsätter du lite mer grädd så blir den lite lösare.

MICKE SELANDER

SENASTE NYTT...

... från bygget hittar du varje dag på Byggnadsarbetarens webbplats: www.byggnadarbetaren.se

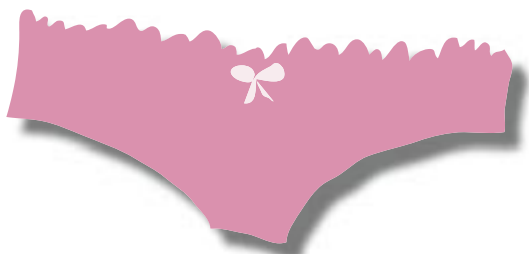
MATS FOGEMAN

Hantverkare åtalas efter nakenchock

Byxfritt/

Hantverkaren Percy Honnibal, 50 år, åtalades nyligen för att ha chockerat flera amerikanska kvinnor, då han arbetat helt naken. Honnibal, som utförde diverse el-åtgärder i en bostadsrätt i Berkeley, ska ha hävdad att hans rörlighets- och arbetsmöjligheter förbättrades avsevärt utan obehagliga snickarbyxor. Honnibal blev av med uppdraget trots att han bett om förlåtelse. Enligt Aftonbladet ser Oaklandpolisen allvarligt på uppträdet.

JOSEFINE
LUNDBORG

X

3 977

Trostjuv/

3 977 trosor, 355 bysthållare och tio par strumpor. Det hittade den japanska polisen när de gjorde husrannsakan i Shigeo Kodamas bostad.

Den 54-årige japanske byggnadsarbetaren Shigeo Kodama har tydligen utnyttjat sin klättrvana till att göra inbrott.

Han är en flitig tjuv, som är starkt specialiserad på en typ av tjuvgods; damunderkläder, skriver Expressen.

Den japanska polisen tror att den japanske byggnadsarbetaren, som ertappades i februari, har stulit damunderkläder i sex år.

KONSTIGA MÄN

Lars ställde upp en back dricka på disken. Kassörskan räknade den och kom fram till 23 öl och en läsk.
- Ska det verkligen vara en läskedryck med?

- Ja, sa Lars, den är till min fru. Hon är tokig i läsk!

- Har du hört att Per köpt en Picasso?
- Jaså? Jag trodde inte ens att han hade körkort.

SCANPIX

Tipsa oss! Kontakta Anki Sydegård: a.s@byggnadsarbetaren.se

BÖCKER

Stalins kossor av Sofi Oksanen

Roman/ **||||**

Anna är dotter till en finsk byggnadsarbetare som träffar Annas mamma på byggjobb i Sovjetestland. Berättelsen om Anna spänner över ett sekel, ett systemskifte och en kulturell klyfta mellan socvärlden och kapvärlden. Välskrivet och upplysande. **ID**

Hur ska samhället bli jämställt när inte ens män och kvinnor som älskar varandra klarar av att dela på det lilla livet? Generationsroman för 1970-talister. **AS**

Någon annanstans i Sverige

av Hans Gunnarsson

Landsbygdsskildring/ **|||**

När katastrofen kommer till byn drabbas alla. Gamla konflikter rörs upp, hemligheter blottläggs. En svensk Twin Peaks med doft av Knutby. Suggestivt, om än något rörigt. **JS**

Bitterfittan av Maria Sveland

Roman/ **||||**

annons **BIG**

REINFELDTS OCH MINA MORÖTTER

En av valrörelsens märkligaste inslag var det borgerliga påståendet om att en och en halv miljon människor borde jobba i stället för att höra till utanförskapet. För att få ihop denna väldiga grupp räknade man inte bara de arbetslösa, utan också sjuka, handikappade, föräldralediga, värnpliktiga och avtalspensionärer till dem som saknade jobb.

Agitationen medförde ändå något gott: uppmärksamhet på att fler borde beredas plats på arbetsmarknaden. Den borgerliga patientmedicinen är nu tvångsordinerad: ökade ekonomiska skillnader mellan dem som jobbar och dem som står utanför arbetsmarknaden.

Jag tror man ska använda helt andra metoder än försämringar, det som Fredrik Reinfeldt kallar "morötter".

Viktigaste moroten för mig är utbildning. I byggfacken har vi lagt ned mycket tid och pengar på att rekrytera till våra yrken. Först genom att lyfta fram byggutbildningen för elever i grundskolan. Sedan genom att stötta gymnasieeleverna och deras lärare. Och därefter avtalsbunden lärlingsutbildning ute i arbetslivet. Efter denna mer än fem år långa utbildning ska man vara fullbetald – och förhoppningsvis välbetald – och stå stark i byggarbetslivet. Detta är märkligt okänt bland de politiker som säger att man borde återinföra lärlingssystemet. Välkommen till verkligheten, kära politiker!

Just nu finns ett svårt och akut hot mot byggutbildningen. Skolminister Jan Björklund tänker ta bort kravet på att man i gymnasiet ska lä-

sa sig till högskolebehörighet i engelska, svenska och matematik. Följden av denna sänkta ambitionsnivå blir att byggutbildningen leder in i en återvändsgränd.

För även om byggnadsarbetare kanske är det finaste man kan bli, så tycker jag att man ska ha rimliga chanser att bli något annat. Till exempel byggchef eller bygglärare. Och då får inte vägen från bygget till högskolan vara avskräckande lång.

Vi behöver också vidareutbildning inom yrket och korttidsutbildningen för dem som inte fick eller tog chansen i gymnasieskolan, exempelvis många invandrare och kvinnor. Här har arbetsförmedlingarna kunnat göra stora insatser. Men nu är mycket av arbetsmarknadsutbildningen hotad.

Också Komvux hotas av nedskär-

ningar. Det är djupt olyckligt och drabbar främst dem som under tonåren avstod från att satsa på utbildning och som senare i livet vill komma igen.

Sist men inte minst: byggföretagen har ett stort ansvar för att öka de anställdas kunskaper. "Våra" arbetsgivare brukar höra till de sämsta i Sverige när det gäller internutbildning. Men byggandet får aldrig vara så brådskande att man inte hinner med att vidareutbilda personalen. Då bedrar snällheten visheten. ●

"Byggandet får aldrig vara så brådskande att man inte hinner med att vidareutbilda personalen."

HANS TILLY
förbundsordförande

Telefon 08-728 48 10
Mobil 070-552 67 40

E-post hans.tilly@byggnads.se

TILLY TYCKER TILL ...

...OM KINESER

● Precis som med letterna i Vaxholm visar det sig, enligt SVT, att de kinesiska byggnadsarbetarna som jobbat i Kalmar luras på lönen i hemlandet. Men ännu har varken Svenskt Näringsliv eller Sveriges Byggindustrier stött eller fört det misstänkta bedrägeriet vidare till AD, Europadomstolen eller sitt propagandamaskineri. Kan de ha lärt sig något?

...OM VINSTER

● Vinsten i NCC uppgick i fjol till 2,2 miljarder kronor. Bra jobbat av de 22 000 anställda. Det blir 100 000 kronor per anställd. Skanskas vinst är ännu högre. Värt att lägga på minnet när vi möter företagets företrädare vid det centrala förhandlingsbordet. Och när våra lokala förhandlare möter sina motparter för att komma överens om hur produktionsresultatet ska fördelas.

...OM PÅSK

● En glad påsk önskar jag alla Byggnads medlemmar och Byggnadsarbetarens läsare. Den skulle ha varit gladare om vi fått bort den skamfläck i avtalen som går under rubriken helglön. Och som innebär att inkomsten blir lägre månader som innehåller helgdagar, än den blir helgfria månader. Hur länge ska arbetsgivarna framhärda med att slå vakt om denna kvarleva från en svunnen tid.

